

ReaderWorks

Standard

POSTUME

I.L.Caragiale

CASETA TEHNICĂ

Editori:

Remus Cernea

remuscernea@xnet.ro

Gabriela Bagrinovschi

ella@topmail.ro

Cătălin Teniță

noesis@xnet.ro

Corectură:

Adina Bolboceanu

© **Societatea Culturală Noesis**

Societatea Culturală Noesis

Tel: 240.53.80; 091.982.056

info@caragiale.net

www.caragiale.net

www.noesis.ro

MARE EXCURSIUNE ROMÂNĂ PRIN JUDEȚUL NEAMȚU

În patru zile: joi 20 - duminică 23 august
1898

Programa oficială

Ziua I. - Adunare generală a comisiei
petrene ^[i] la gara Piatra-Neamț, orele 8
a.m. Primirea oaspeților bucureșteni ^[ii] la
sosirea trenului 25, orele 8,10 dim.
Schimb de discursuri. Îmbrățișări
cordiale. Excursionistii iau loc în trăsură.

Sunt toți veseli. Plecarea 8,30 dim. Amiazi dejun Vărativ. În timpul zilei, vizita la Agapia; apoi la Oglinzi. Aci, li se administrează la toți dușuri reci. Seara, cină, panțarolă, table etc., și noaptea, odihnă la Mănăstirea Neamțului.

Ziua II. - Dis-de-dimineată, borș, moară (zeamă) de castraveți acri, sau simplu bicarbonat de sodă numai cu vin vechi, la Mănăstirea Neamțului, înainte de plecare, pentru dregere. Amiază, la Petru-vodă, 999 metri și 33 de centimetri deasupra nivelului Mării Negre. Aci, dejun cu băutură: toți sunt obligați a se ținea la

înălțime, până vor da din coadă-n vale.
Seara, cină, pașarolă, table etc., și
odihnă la Durău.

Ziua III. — Dis-de-dimineată aceeași
dregere ca și ieri: apoi, când soda își face
efectul, un salut Ceahlăului. Amiazi, dejun
Hangu. Vizită la Bicz. Seara, cină,
pașarolă, o tablică etc., și apoi odihnă la
Tarcău. .

Ziua IV. - Iar dregere și iar stricare, la
Tarcău. Seara, reîntrare triumfală în
reședința județului Neamțu.

N.B. - Pentru repatrierea bucureștenilor se
va dezbate ulterior, luându-se în

considerare gradul de zăpreală în care respectivii se vor afla la sfârșitul zilei a patra, când se-ncheie excursiunea oficială, rămânând, ca la Moși, afară din program, încă o zi pentru spălătură de ploscă.

*Extract din regulamentul pentru
Excursiuni române*

Despre purtări:

Art. 11. —Jocurile de știință și de noroc se vor juca în genere păstrându-se condițiile admise la Clubul Tinerimii din

capitala Regatului.

Art. 12.— În specie, la panțarolă, nu se va juca de subt as decât în cazul când jucătorul de subt mână va fi prea avansat în puncte.

Art. 13. - La table, când adversarul are zarul înainte și mai are numai patru puluri de luat la as, iar tu ai cinci, ești obligat să-i cedezi partida.

Art. 14. - Nu se vor trânti cărțile, zarul și tibișirul în nici un caz. Asemenea este strict oprit a se scuipa cărțile, zarurile și creta; deoarece, pe lângă că nu e lucru convenabil, un zar scuipat, fiind aruncat cu meșteșug, se așează pe partea scuipată,

și astfel Norocul își pierde vechea reputație că e orb; iar creta scuiată nu mai poate scrie pe tăbliță.

Art. 15. - La caz de supărare pentru goană ^[iii] de carte sau de mahnire de ghelele ^[iv], se poate înjura, însă nu direct personal pe adversar; nu cad, se-nțelege, sub previziunea acestui articol, cazurile de conștiință, când înjuri pe adversar în gând; însă chiar aceasta nu se cuvine decât în cazuri de manifestă goană de carte sau de ghelele insuportabile.

Art. 16. - În mănăstiri de ambe-sexe nici un excursionist, indiferent de naționalitate,

protecțiune sau confesiune, nu are voie a
înjura, sub nici un cuvânt, de cruci, troiță,
iconostas, aiasmă, în fine de tot ce
privește religia străbunilor noștri,
paladiul naționalității române. Alte
înjurături inocente, de domeniul strict
familiar, sunt permise, de exemplu: de
moși, mătuși, soacră, tată, mamițică, cu
restricția de la articolul precedent
privitoare la respectul datorit persoanei
partenerilor, ascendenților,
descendenților și colateralilor acestora.

Art. 17. - Nu e permis a se blestema și
înjura decât cartea sau zarul său propriu;

întrucât privește pe ale partenerilor, se permite numai râsul sardonice și aluzia ironică asupra noroacelor pe cari le au în genere ageamiii.

Art. 18. - În caz de joc la băutură, aceasta din urmă primează, și viceversa: în caz de băutură la joc, primează aceasta din urmă. Dacă din băutură prea-prea ori de multă scârbă de carte sau zar, va voi cineva să părăsească desperat panțarola sau tablele, poate juca chindia. Este însă absolut interzis a se juca chindia la interes.

Art. 19. - La caz de excesivă bună dispoziție, este absolut oprit excursioniștilor a se deda, mai ales în

mănăstiri de bărbați, la scandaluri nocturne.

Art. 20. - Pe tot teritoriul excursiunii, băutura este permisă fără nici o rezervă; dar nici nu se bucură de vreo primă de încurajare.

Art. 21. - La excursiunile pe uscat, boala de mare nu este obligatorie.

[ULTIME CUGETĂRI]

Pentru un român care știe citi, cel mai greu lucru e să nu scrie.

Despre un copil legitim, trebuie să fii prea inteligent să spui că nu-i al tău, și prea prost ca să juri că e al tău.

Trebuie să nu mă cunoască un om ca să nu mă bănuie că n-aș avea milă de oameni; asta e tot așa de absurd ca și când cineva m-ar bănuie că aș putea avea stimă pentru dânșii.

Am văzut mulți oameni fără calități; fără defecte nici unul.

Norocul e prea puțin și lumea prea multă.

Prietenul prost ne numără cusururile; vrăjmașul cuminte calitățile; vrăjmașul prost ne tăgăduiește calitățile, prietenul cuminte ne uită cusururile.

Unde toți oamenii mari sunt secături și toate secăturile sunt oameni mari.

Trebuie să știi avea răbdare să mângâi
multă vreme măgarul, până să-l încaleci.

Da, da, te cunosc, patrie!

Mai adesea coroana-i pentru cap, decât
capul pentru coroană.

DĂ-DĂMULT... MAI DĂ-DĂMULT

Dă-dămult, mai dă-dămult stăpânea o împărăție fără margini Barlaboi-împărat, ce-i mai zicea și Ciungu-mpărat...

— Dă ce-i mai zicea și Ciungu-mpărat?...

— Iac-așa! îi mai zicea de pe când era tinerel și Ciungu-mpărat, fiindcă mai târziu era să-și piarză o mână... în război...

— Bietul împărat Barlaboi!...

Și era și însurat și Barlaboi-împărat. Avea nevastă, și cu ea o fată. Altceva niciodată. N-avea noroc... băiat... de loc.

...Lucrau femeile toată ziulica, toată nopticica: țeseau, îmblăteau, înalbeau, depăneau, torceau, dregeau, cârpeau, însăilau, coseau, tigheleau, tot așa și iar așa, ș-una ș-alta zor zoreau: ba din ac, ba din undrea, mama-mpungea, fata trăgea. Împărăteasa, părul ca cerneala... Fata, ca cânepa.

*

...La fără cinsprece zile al cinsprecelea an, la același ceas taman-taman, Ciungu-mpărat cu amândouă mâinile a plecat. A plecat Barlaboi, la război, să se bată-n duel cu Stacojiu-voievod, ce-i mai zicea

și Sontâc-vodă până nu-l făcuse mă-sa.

— De ce-i mai zicea și Sontâc-vodă până nu-l făcuse mă-sa?

— Iac-așa!... îi mai zicea Sontâc-vodă până să nu fi cunoscut tat-so pe mă-sa, pentru că atunci când o fi Stacojiu om dă peste cinzeci de ani o să se provoace la duel și adversarul o să-i taie piciorul de la genuchi mai sus...

— în duel?... vai de el!

*

...Femeile...

— A plecat, mamă?

— A plecat, mamă.

— De ce, mămuică?

— De! de ce mămucă.

— Bine, maică!

— Bine, maică. Iar zoreau.

— Si războiul *cât* ține?

— Cât o *ține*.

— Și-mpăratul *când* vine?

— Când vine!

— Când vine!

— Biine...

— Biine.

Și iar zoreau...

*

— Hai și noi, mamă, zicea împărăteasa.

— Unde, mamă? întreba fata împărătesei.

— La război.

— Cum, mamă?

— Cum a mers și tat-to, mamă.

— Călare?

— Nu, mamă, pe jos. Numa bărbații merg călare; hei! altfel sunt ei; noi suntem femei.

— Ce sa facem acolo, mamă?

— Ce-om putea, mamă.

— Bine, mamă, tata, Barlaboi, ca Barlaboi; dar și noi?

— Și noi.

— Să ne batem și noi, mamă, la război?

— Nu, mamă: la război, *țesem* noi!

Se duceau și ele la război, în fuga mare,
da pe jos, nu călare.

*

Sfâr! suveica, sfâr! sfâr! sfâr! Și cățelul,
fidelul, mâr și mâr.

— De ce mârâie Lăbuș, mamă?

— Că nu s-ajunge, mamă.

— Cu ce să s-ajungă?

— Cu laba.

— Și cu mai ce?

— Cu botul.

— Unde să s-ajungă, mamă?

— Unde s-a ascuns purecele, mamă.

— Unde s-a ascuns?

- Unde nu-l ajunge.
- De ce să-l ajungă?
- Ca să se scarpine.
- De ce să se scarpine?
- Că-l mănâncă.
- Adică cum?
- Asta nu trebuie să știe copiii până nu i-o mânca și pe ei.
- Atunci, o să se scarpine și ei, mamă?
- Și ei, mamă.
- Da dacă nu-l ajunge, maică?
- Rabdă, maică.
- Supără, mămucă?
- Hehehei!

Și pe urmă, mama o luă în brațe, o săruta și o strângea tare, mai tare, foarte tare, mai tare decât putea.

*

...Cald. Căldură mare. Cuptor. Zăbușeală, nădușeală, toropeală, topeală.

.. .Drăgan!... un găligan de țigan! un balaur cât un taur... Și purcar și murdar!... leneș, puturos... Măgar! Găsește un baboi în noroi.

— Să-l duc la halde mama... Ce mai ciorbă, iu, iu, iuu! Dar ce se pomenește? acel pește, după ce zvâcnește, și vorbește:

— Dragane, găligane, țigane, nu mă face

ciorbă.

— Hatunci, rasol.

— Nici rasol.

— Hatunci, humplut.

— Nici umplut.

— Hatunci, iachnie!

— Nici iachnie.

— Hatunci, plachie.

— Nici plachie.

— La cuptor.

—Nu.

— La tigaie.

— Nici.

— Pa spuza, mă!

— Nici pa spuza, mă!

— Hatunci, cum, mă?

— Să-mi dai drumul, balaure!

— Haoleu! păi cum rămân eu?

— Eu sunt norocul tău... Dă-mi drumu-n
iazu-mpărătesc, și nu voi fi ingrat cu tine.

— Hatunci daca nu vei hi hingrat, hai să te
emancipez!

L-a emancipat... I-a redat-o... - libertatea.

*

...Cald. Căldură. Cuptor. Zăbușeală.

Nădușeală. Piroteală. Toropeală.

Topeală. Tâmpeală.

... Femeile... iar ele! Tot ele!... Femeile...

— Vreau să mă scald, mamă.

— Scaldă-te, mamă.

La iaz. Bâldâbâc! o dată la fund. Iar
dasupra. Iar bâldâbâc! iar dasupra... Iar
bâldâbâc! iar dasupra. Iar bâldâbâc... La
fund... Dasupra.

— Mamă! am înghițit ceva, mamă!

— Ai înghițit apă, mamă.

— Nu! apa e mai subțire, mamă.

— Atunci, ce, mamă?

— Altceva, mamă.

— Ce, mamă?

— Nu știu; unsuros, mamă.

— Unsuros?

— Unsuros ș-alunecos... Și-a scăpat pe

gât în jos! Să știi, mamă, c-a fost vrun
baboi.

— Da, mamă!

— Vai de noi!

— Haide de te hodinește, puiul mamei!

— Haide să mă hodinesc, mama
puiului!

*

... O lună...

— Mi-e greață, mamă.

— Baboiul, mamă.

... trei luni...

— Crește, mămuică.

— Baboiul, mămuică.

Cinci.

— Mișcă, mamițo.

— Baboiul, mamițo.

Nouă...

— Aoleu, doare, mamițico.

— Baboiul mamițico!

*

S-a făcut baboiul broască.

La trei luni vorbea trei limbi.

La un an și jumătate, broasca din baboi
cânta din cimpoi.

*

Vine! vine! vine!

Cine vine?

Împăratul vine! Barlaboi vine.

Vine Barlaboi. Dă la război.

În sfârșit, s-a isprăvit. Adversarul l-a ciuntit; dar și el, la duel, l-a betegit; mâna i-a luat-o, laba i-a luat-o, cu paloșul din dă sus dă genuchi i-a retezat-o.

Oaste. Oaste. Oaste — nebiruită, nepilduită, nemiluită. Piotă, liotă, pedestrime, călărime, arcași, trâmbițași, budumași, toboșari, stegari... Din pricina tunului, care pe atunci nu se știa, artilerie de loc nu era.

*

A descălicat Barlaboi-împărat, pe

împărăteasa a sărutat:

— Unde-i copila tatei?

— Cam bolnăvioară.

— Ce are?

— Din mâncare!

— Ce-a mâncat? întreabă Barlaboi.

— Mai nimic: un broscoi.

— S-o văz!

— Nu se poate.

— Voi.

Un picior în uşe.

Uşa de perete.

Mititelul cântă duios din cimpoi.

— De unde acest broscoi? strigă
Barlaboi.

— Dintr-un baboi.

— Al cui acest broscoi de baboi?

— A nost.

— Anost.

— Cu ce rost? Aici altă drăcie a fost.

Coiful strălucios și oglindos și-a scos și
fară cap, mânios l-a trântit jos.

Și ciunta-n sus a ridicat, grozav a
amenințat și foarte turburat a zbierat:

— Bine! bine! nu zic: se-ntâmplă uneori
copil din flori! dar din pește, Doamne
ferește! nu se pomenește.

Împărâteasa a leșinat. Barlaboi, facând
spume la gură de-i curgeau pe barbă, a

ordonat:

— Să vie Hârca roaba, baragladina, harapoaica, vrâjitoarea, la palat!

*

Vine roaba-ndat!

— Cu ghiocul ori cu bobii să-mi dai, să-mi ghicești, că te tai! a urlat Barlaboi. Al cui? al cui? al cui a fost acel baboi, din care a ieșit acest anost broscoi, care cutează când venim noi, noi Barlaboi, triumfător de la război, să facă aicea tărăboi, cântând ca un iaurgiu pavlichean de la Cioplea, din cimpoi?

—Hapoi...

— Hapoi! nici un hapoi.

— Să lasam pa mâine joi.

— Nu! acum, miercuri, voi.

*

Dă baba-n bobi. Și dă și dă, și-i
învârtește, șoptește, dăscălește, îi
descântă, îi vrăjește.

— Patruzeci de bobi, bine știți, bine-mi
ghiciți; de-o hi de deochi, din uitătură, ori
din apucătură, pa știute, ori neștiute, pa
vazute, ori nevazute! de-o hi alb, de-o hi
negru, ori pistriț, de-o hi balaoacheș, de-o
hi oacheș ori plăviț, de-o hi mare, de-o hi
mic, de-o hi uriaș, de-o hi pitic, de-o hi
subțire ori frumos, de-o hi gros, urât și

burtos! de-o hi nărod, de-o hi cu cap, ori nătot, ori harap! ori cuminte, ori buimac, hie turc, hie turleac, ori lunatic, palavatic și zănatic! de-o hi așa! aminterea ețeterà!...

Pe urmă, pune fruntea la două dește și zice:

— Măria-ta, să aducă un hârdău, nou, da sa nu hia de dogar, sa hia de alt meșteșugar, măcar de croitor hor de cismar, ca tot meșteșugul își are și hicleșugul și beteșugul, un hârdău dă doaga dă stejar hor dă arțar, hor dă paltin, hor dă pluta, plin cu hapa nenceputa, dă soare nevazuta, nici hierbinte nici rece,

când o bei dă dor îți trece, incropita, potrivita, numa buna dă laut, cu sapun de împrumut, și un cheptene des, și unul mijlociu, și unul rar dă corn dă caprioară dă munte, care n-a cunoscut la sufletul ei caprior — și copilul hăsta din pește sa le pazeasca trebuiește, și sa horrdoni sa vie haicea toți cu toții și tineri și batrâni, și urâți și frumoși și curați și puturoși și sa treaca pa dinaintea lui, și la care i le-o da broscoiul, sa știi ca tot a hăluia a fost și baboiul.

*

Împărăteasa iar a leșinat.

Barlabei-împărat a ordonat și toate s-au executat.

Întocmai s-a făcut: toți cu toții au trecut; au defilat și s-au închinat dinaintea copilului nevinovat; iar copilul nevinovat niminui nimica nu i-a dat.

La urmă, iacă și Drăgan, janghinos, urduros, păduchios, de la nas până-n gură cu muci, la labe jeg, fără papuci.

Cum l-a văzut cimpoierul mititel, cu dragoste-a surâs la el; pe urmă a luat într-o mână hârdăul, într-alta săpunul, într-alta un pieptene, într-alta altul, în ailaltă p-

ălălalt, și, sunând frumos din cimpoi, i le-a dat...

I le-a dat. Lu Drăgan.

Lu Drăgan i le-a dat.

*

Împărăteasa iar a leșinat.

*

Barlaboi, turbat, a urlat:

— Care nu e dogar dintre voi să facă din pădure un butoi, să băgăm în el pe fii-mea, pe ȣigan și pe broscoi, și să le dea drumul pe ape, nici unul să nu scape!

Și care nu era dogar a dat să plece la pădure.

Dar Barlaboi a strigat:

— Nu! stați. Mai bine luați pe Drăgan, pe
acest țigan... Du-te, balaure, și
mărturisește-le, unde ai ascuns peștele.

*

L-au luat. Bătut. Torturat. Bietul Drăgan!
Bietul țigan! într-una zicea:

— Uite, mă! ce facui eu, măi neiculiță,
sărac de maica mea!

Tortură!

— Uite, mă! ce facui eu, neiculiță?

Tortură!

Barlaboi vine și zice:

— A mărturisit?

— Nu vrea, măria-ta.

— Cum, nu vrea ?

— Iac-așa!

— Ce facui eu, măi neiculiță, sărac de maica mea!?

— Dă-i mereu!

— Aoleu!

— Dă-i de tot.

— E netot.

— Ce facui eu, măi neiculiță? mă mir.

— Dă-i la mir.

*

În sfârșit, a mărturisit. A spus unde fusese ascuns baboiul.

Împăratul cu mâna care nu era ciuntă a

apucat baboiul și l-a strâns să-i iasă sufletul.

— Să spintecați baboiul ăsta și să-l facem ciorbă! să-l dăm diavoliței să-l mănânce!

Dar ce se pomenește? acest pește, nu numai zvâcnește, și vorbește...

— Nu mă face, împărate, ciorbă.

— Atunci, rasol.

— Nici rasol.

— Atunci, umplut.

— Nici umplut.

— Atunci, iachnie.

— Nici iachnie.

— Atunci, plachie.

— Nici plachie.

— La cuptor.

— Nu.

— La tigaie.

— Nici.

— Pe spuză.

— Nici pe spuză.

— Atunci cum?

— Dă-mi drumul.

— Atunci cum rămâne cu răzbunarea mea?

— Dă-mi drumul! eu sunt norocul împărăției tale.

— Cum?

— Cum? Iaca cum. Uite-te la țigan! privește pe Drăgan!

*

Când a privit împăratul, tatăl, disperatul, n-a mai văzut pe Drăgan, pe țigan, pe acel murdar nerod, a văzut un viteaz voivod, parcă rupt din soare din cap până-n picioare.

Și de bucurie a ridicat ciunta lui și cu ea pe moalele capului l-a mângâiat pe voivodul încoifat, înarmat, înzălat, împlătoșat, împintenat.

*

Împârâteasa, care dormea în altă parte a palatului fără a ști nimica de toate astea, văzând cum se bucură soțul ei, Barlaboi-

împărat, de bucuria lui iar a leșinat.

*

Și așa, toate cu bine s-au terminat.

Și s-a făcut nuntă mare, cum nu s-a pomenit *dacindea...*, vorbă veche și frumoasă, de noi ăștia de-acum nănțeleasă, că unii zic *dàcindea*, alții *dacindea*, iar alții *dacindeà*, care cum îi place, c-așa la orice nuntă mare se face - să fie numa sănătate și pace.

*

Iar împăratul, de vesel ce era, nu mai știa ce făcea: barba vâlvoi la cap își aducea, și pletele ciuf în bărbie și striga și râdea

hahaha! Și stând pe tron, l-a pupat și a zis
către nepoțel:

— Măi, broscui! Dumnezeu te-a trimis
între noi! cântă ceva frumos lui bunicî-tu-n
cimpoi.

Și-a umflat bucele broscuiul, și le-a umflat
și busumflat, și a umplut cimpoiul țiplă,
cât a răbdat, doar n-a crăpat, și a cântat:

«La moară la Ciorogârla,

Hop, zârna-zâma!

S-a-necat o fată-n gărlă,

Hop, zârna-zâma!

C-un baboi de pește-n gură,

Hop, zârna-zâma!" șcl.

*

S-a sculat încântat împăratul de pe tronu-i
și l-a pupat, și a bătut cu ciunta în palma
ailaltă și a zis:

— Bravos! bis!

*

Și eu încălecai pe șea, de trei ori m-am
pus ș-așa ș-așa, și am căzut de pe ea; și-n
sfârșit, m-am pus pe ailaltă, să vă spun ce-
a fost pățit o fată de-mpărat în baltă.

FABULĂ DEMOCRATICĂ

Motto: Pe Ionà l-a înghițit,

Spune Biblia, un chit.

Fiind greu de mistuit,

Înapoi l-a azvârlit.

Zise Iona zăpăcit:

«Cum remânem în sfârsit?»

Chitul zise: «Suntem chit!»

Niște ciocoi au înghițit

Pe Bade, unul de la noi;

Dar le-a fost greu de honipsit

Și, jumătate mistuit,

Îl aruncară înapoi.

Pe Bade rău ^[v] l-a supărat

Acest afront neașteptat,

Și, nespălat, numaidecât

El pe noi toți ne-a convocat.

Noi toți l-am mângâiat pe rând:

«Nu fii mâhnit până-ntr-atât!

Vine pedeapsa lor curând,

Și, *sicut canis* ^[vi], iar la noi

Se vor întoarce-acești ciocoi!»

El însă zise amărât:

«Eu știu ce vreți să spuneți voi;

Dar - orișicum și orișicât —

Eu... cum rămân?»

Morala:

— Ciocoi... -urât.

CONSTATARE

În țara rumânească sunt,
Cu mici, cu mijlocii, cu mari,
Trei tagme de proprietari:
Proprietarii de *pământ*;
Al doilea, cei de *idei*;
Al treilea, cei de... *femei*.
Și dar, proprietatea mare,
Periclitată uneori,
În tagma cea din urmă are
(Și, natural, și-i întreține
Destul de bine)
Pe cei dintâi, cei mai frumoși

Și mai geloși
Apărători.

1907, dec.

FABULĂ

Lui A. Vlahuță

A fost odată un băiat,
O secătură, un stricat...
Frați, mamă îl nesocoteau,
Și mari și mici îl huiduiau,
Ba, uneori, îl și băteau.
O viață l-au tot umilit
Pân' ce stricatul horopsit
Din casa mă-sii a fugit...
Într-un târziu și-au amintit
De-acel copil neprocopsit,
De-acel bun-de-nimic, de-acel

Fugar, pribeag, de-acel mișel,
Și milă le-a venit de el...
La ziua lui l-au cam iertat,
Acasă, veseli, l-au chemat,
Și cu dulceți l-au îndopat...
Pân' ce stomacul și-a stricat.

Morala

După prea amară viață
Nu fi lacom la dulceață.

[TRICOLORUL]

Că li-i groază lor,
Groază tuturilor,
Groază liftelor
Și păgânilor...
Și maghiarilor
Sălbaticilor
Fii ai hunilor;
Fanaticilor;
Otomanilor,
Ulemalelor [vii]
Și pașâlelor,
Budalâlelor [viii];

Și antaților ^[ix],

Grecomanilor,

Cațaonilor;

Schipetarilor ^[x],

Capsomanilor;

Și bulgarilor,

Sârboteilor,

Genabeților ^[xi];

Și sectanților

Panslaviștilor,

Lipovenilor

Și scapeților,

Și jădanilor

Scârnaviilor!
Groază tutulor
Inimicilor
De-al românilor
Braț răzbunător
Și triumfător!...
Voi! Poeților,
Prozatorilor,
Oratorilor,
Muzicanților,
Lăutarilor,
Trubadurilor!
Toți cântați în chor
Cu viers tunător

Mândrul Tricolor

Ș-al său brav popor,

Rege iubitor,

Patrie ș-onor!

POVESTE

Au fost odată doi împărați prieteni, Crin și Bujor, stăpânind alături - cel dântâi o împărăție mare, cel d-al doilea una mai mică, și amândoi erau văduvi. Soția lui Crin se prăpădise din facere dând naștere la doi gemeni: Verde-voievod și Floarea-doamna; iar a lui Bujor, care născuse cu vreo cinci ani mai-nainte pe Roșu-voievod, s-a fost molipsit, când bântuia o boală năprasnică asupra norodului, de la pătimași îngrijindu-i, și din împărăția, a căreia era ca o podoabă, s-a mutat întru

împărăția cerului, de care altă femeie mai vrednică nici nu putea fi. Așa spunea chiar văduvul jalnic. Cei doi împărați, ca să strângă și pe viitor legătura dintre împărățiile lor, s-au hotărât să căsătorească pe Roșu al lui Bujor cu Floarea lui Crin; și când au împlinit flăcăul douăzeci și cinci și fata douăzeci de ani, i-a cununat. La un an după cununie, au mers tinerii să vadă pe Crin-împărat și să petreacă la curtea lui o lună, dar d-abia au petrecut acolo câteva zile și iată că Roșu-voievod primește știrea că tată-său Bujor e pe moarte. Sosind copiii de zor acasă, l-au găsit în adevăr pe bătrânul

spovedit și grijit gata să treacă pragul vecinicii, pe care, d-abia a apucat să-i binecuvânteze și l-a și trecut.

— Fătul meu și fata mea, mie-mi sună ceasul să-mi plătesc datoria, ca orice muritor. Îngrijiți de moștenirea pe care v-o las. Nu uitați niciodată că stăpân este împărăția, iar împăratul slugă. Rugați-vă la Dumnezeu pentru sufletul robului său... Bujor-împărat...

Și zicând acestea, Bujor-împărat a închis ochii, ca să nu-i mai deschidă vreodată. Mult l-a plâns o lume, fiindcă fusese om cuminte și drept; iar pe tron s-a ridicat fiul

său, cu numele de Roșu-împărat, un tânăr tot așa de ispravă, și de aceea toată lumea îl cinstea și-l iubea ca și pe răposatul.

Cam la doi ani după aceasta, simțind Crin că i se apropie și lui sfârșitul, a lăsat cu limbă de moarte, fiei-sii [*sic*] Floarea, soția lui Roșu-mpărat, ca danie, un ținut la hotar, neam de neamul ei să-l stăpânească, rămânând ținutul nedezlipită parte din trupul împărăției; și în inima acelui ținut ridicase el, întru pomenirea răposatei sale soții, mănăstirea Crinului, cu hramul Troiței, și o înzestrase cu multe podoabe și avere mare. Puțin pe urmă, Crin a plecat după prietinul său Bujor, iar în

locul lui s-a suit pe tron fiu-său cu numele de Verde-mpărat. Acest tânăr, care de mic nu prea călca a popă, fiind totdeauna arțăgos, batjocoritor și lepădat de cele sfinte, cum a-nchis ochii bătrânul, s-a arătat nesocotit din cale-afară, n-a așteptat, cum cerea cuviința, să treacă măcar nouă luni de la moartea tatălui, în care timp să-nștiințeze după datorie pe toți împărații despre suirea sa pe tron, ci îndată ce s-a-ntors de la-ngropăciune, a poruncit să s-adune a doua zi dimineață tot sfatul și toți fruntașii împărăției și aleșii tagmelor și ai breslelor, și spătarul

cu căpeteniile oștilor, și mitropolitul cu episcopii și arhieriei ca să fie față la încoronarea sa ca împărat. S-au adunat firește toți, tare-ngrijați în sufletele lor, că unde se mai pomenise un așa început de domnie? Mitropolitul era un bătrân de aproape nouăzeci de ani, foarte înțelept, smerit și cucemic; era slăbuț de trup, cumpătat în trai, toată viața și-o petrecuse-n rugăciuni și faceri de bine. O dată nu fusese măcar bănuț de vreo faptă necuviincioasă - în sfârșit adevărat omul lui Dumnezeu. După ce l-a uns cu sfântul mir pe tânărul împărat, acesta și-a pus singur coroana pe cap, așa cam la o parte,

încât unii din cei de față au zâmbit, iar mitropolitul, neluând seama la asta, și găsindu-se dator să-i țină o cuvântare după datină, a-nceput astfel:

— Preaslăvite-mpărate, sfântul apostol Pavel, în cartea lui întâia cătră râmleni, ne-nvață că puterea de stăpânire de la Dumnezeu purcede...

Dar tânărul, coborându-se de pe treptele tronului, i-a tăiat vorba, și zise:

— Lasă astea, înaltpreasfinte, și spune-mi drept: îți mai dă brânci inima să faci cu ochiul la oițele Domnului? Și i-a arătat cu mâna spre tinerele curtene de față. Câteva

dintre ele au început să răză-nfundat.

Toată lumea cealaltă a rămas cu ochii-n pământ; iar bietul mitropolit, zdruncinat până-n suflet, s-a-ntors cătră lume și tremurându-i din bărbie a zis:

— Dacă spre ocară unui netrebnic păcătos ca mine au fost rostite asemenea vorbe de duh, eu trebuie să le sufăr, fiindcă Dumnezeu, care, pentru mântuirea oamenilor, a suferit ocări și palme, mi-a poruncit să port crucea, semnul jertfei lui, iar nu sabia pedepsitoare; iar dacă spre ocară celor de față au fost rostite, gândească oricine ce poate gândi... Oricum, eu rog pe milostivul stăpân al

tuturilor împăraților să fi zburat vesele-n
vânt acele vorbe, far-a fi fost semnul unor
mari primejdii ce vor să s-abată peste
împărăția noastră și... peste capul
tânărului nostru-mpărat!

Și, zicând acestea, cuviosul bătrân a
plecat cu pasul mărunțel, blagoslovind în
dreapta și-n stânga lumea care-și pleca
fruntea în calea lui.

Într-un an după asta, încet-încet s-au
depărtat dimprejurul tronului unul câte
unul toți sfetnicii cu greutate, iar noul
împărat a rămas cu o droaie de tineri
curteni care de care mai veseli și mai «dă

cu barda-n Dumnezeu», și cu toții s-au pus pe petreceri, să se ducă vestea, iar de trebile-mpărăției să mai vază și cel-de-sus.

Roșu-mpărat, auzind despre toate astea, se mânia foarte și zicea soției sale:

— Daca fratele nostru merge tot așa cum a apucat și nu intră pe altă cale, o să-și dea împărăția de râpă. Iar soția sa îi răspundea:

— Ei, și? N-avem noi destulă grije cu împărăția noastră? să purtăm grije și de a lui? Cine și-o poate păstra, bine; cine nu, piarză-și-o!... O, Doamne, un cal pierde o potcoavă, și se găsește cine s-o strângă de

pe drumuri; darmite o-mpărăție! împărăție să fie, că împărați, destui!

Roșu-mpărat avea la curtea lui cumnatu-său un sol foarte deștept și dibaci. Acesta le trimetea în fiecare săptămână cu de-amănuntul știri despre tot ce se-ntâmpla acolo, scrise cu semne-nvoite, așa că să fi căzut chiar și scrisoare în mâna cuiva străin, nimica n-ar fi-nțeleș din acea îngrămădire de slove, dacă nu le avea cheia.

În scrisoarea din urmă spunea că Verde-mpărat, aflându-se în mare lipsă de mijloace, desființează jumătate din oastea

lui; că e-n vorbă să ia bani mulți cu împrumut de la negustori din toată lumea; că a hotărât să dărâme câteva dintre cetăți, și cu piatra lor să clădească niște palaturi nouă, unul, în vârful munților, pentru o curteană care-i cânta și din gură și din tambură la petreceri; și că lumea toată e-ngrijată că anul următor amenință cu foamete mare.

Când i-a arătat împăratul acestea, Floarea a zis oftând ca de-ndoială:

— Numai de nu le-o fi încornorând omul nostru! împăratul n-a prea-nțeles cum vine vorba femeii, și zice:

— De-ar da Dumnezeu să le fi-

ncornorat!

Da-mpărăteasa a răspuns:

— Ba dimpotrivă.

Peste câteva zile alta:

«Verde-mpărat, cu o ceată mare de tineri și tinere, mergând la vânătoare, au gonit o ciută sălbatică până-n curtea mănăstirii Crinului. Ciuta strânsă din toate părțile n-a mai avut încotro să fugă și a dat năvală orbește în biserică, unde slujeau părinții vecernia; iar Verde-mpărat și tovarășii, cu un haitic de câini chiaunând și urlând au năpădit în sfântul lăcaș, au ajuns-o de urmă și-au străpuns-o cu sulițele în fața

altarului, unde gâfâind de osteneală
căzuse-n genuchi. Încetaseră scurt slujba
și cântările; călugării steteau înlemniți în
stranele lor; vânătorii au luat hoitul de
labele dinapoi și l-au târât afară, lăsând
pe lespezi o dâră de murdărie. Toate astea
s-au petrecut în câteva clipe; dar părintele
starețul, dezmeticindu-se repede, a strigat:
— Să iasă toți! s-a văzut sânge în casa
Domnului! să se stingă toate luminile! să
se acopere fețele icoanelor!

Dar Verde-mpărat s-a-ntors în loc supărat
și aruncându-și lancea după umere, zice:

— Ce zbieri așa, popo?

Și l-a apucat cu mâna stângă de piept,

ridicând dreapta.

— Să nu mă lovești - a strigat bătrânul tremurând - că te lovește Dumnezeu!

N-a apucat însă a rosti întreg sfântul nume, și palma tânărului i-a căzut grea peste obrazul bătrânului, care s-a făcut ghem jos pe lespezi... Apoi toată ceata a plecat râzând și chiuind de răsunau dealurile, și pe urmă au dat foc și pădurii - a venit peste noapte un potop de ploaie, aminteri ardea și pădurea întreagă și mănăstirea Crinului până-n temelii.»

Citind aceste vești, împăratul a rămas dus pe gânduri; iar împărăteasa, luând o pană,

a-nceput să scârțâie pe hârtie, și isprăvind pe nerăsuflăte îndată i-a dat împăratului să iscălească degrabă, pentru ca numaidecât omul care adusesese scrisoarea solului să-i ducă-napoi și răspunsul împărătesc. Și era scris așa: că «s-a aflat cu mare mâhnire despre cele-ntâmplăte la mănăstirea Crinului pe moșia împărătesei, moșie asupra căreia nici un drept n-are nimini decât ea, moștenitoarea lui tatâni-său Crin-împărat pe acel ținut; că Verde-împărat trebuie cu cheltuiala lui să pună a se sfinți din nou biserica pângărită, până cel mai târziu într-o lună; că toți tovarășii care au călcat sfântul lăcaș împreună cu

vinovatul, oricare va fi fost acela, față de stareț, să stea în genuchi la slujba sfințirii, iar după slujbă să ceară iertare de la cuviosul bătrân. Tăgăduindu-se cumva dreptatea tuturilor acestor cereri și nedându-li-se deplină mulțumire până-ntr-o lună de la împărtășirea lor, orice legătură de bună prietinie și de vecinătate între cele două împărății va fi cu desăvârșire ruptă, iar de urmări va răspunde acela care, prin nesocotita-i purtare, a pricinuit această ruptură.»

Împăratul deocamdată s-a codit să iscălească:

— Draga mea, nu e bine să ne grăbim așa... Făcând un pas ca acesta, nu mai putem da-napoi... Să lăsăm câteva zile încă... să ne mai sfătuim...

— Nu, măria-ta, asta nu se poate. Eu nu sunt călugăriță! Dumnezeu nu mi-a poruncit să port crucea și să iert pe cel ce mă lovește! Eu port coroană și soțul meu poartă sabie!

— Dar nu putem uita că ne e frate...

— Cu atât mai mult, a zis Floarea ridicându-se drept în picioare și rezemându-se cu pumnul strâns pe masă. Am drept să-l pilduiesc pe acest

nemernic, care batjocorește fără rușine
cinstita pomenire a părinților mei... care,
fără frică de Dumnezeu, pângărește sfântul
lăcaș; care, fără nici o sfială, calcă-n
picioare drepturile mele... care... în
sfârșit, aici nu e vorba de mine, e vorba
de împărăția lui Crin, pe care n-o pot lăsa
eu s-o dea de râpă un lipsit de minți!... El
vrea s-o prăpădească, s-o scăpăm noi... și
cu un ceas mai potrivit pentru asta cine
știe când mai ne-ntâlnim!

N-a avut ce să facă împăratul; a iscălit, și
a trimis solului scrisoarea.

Cerând solul să se-nfățișeze înaintea lui
Verde-mpărat cu o scrisoare, acesta l-a

primit, și, ținându-l în picioare, i-a poruncit scurt să i-o citească față cu toți veselii curteni; după ce a auzit cele cuprinse, a-nceput întâi să râză ca de o glumă proastă, apoi a cerut să vadă și el acea hârtie și aplecându-și ochii pe ea, a zis solului:

— Ascultă-mă, unchiule, pe unde ai venit pe acolo să te duci îndată-napoi și să spui cui te-a trimis că dacă i s-a scrântit mințile, am eu pe cine mâna să i le pună la loc.

Apoi, mototolind în mâni hârtia, a aruncat-o în barba solului, strigând:

—Ai plecat?... Ieși!

Peste două săptămâni, Roșu-mpărat călca granițele împărăției lui Verde-mpărat. În alte trei săptămâni, oastea câtă o putuse strânge-n grabă Verde-mpărat era parte risipită, parte prinsă; iar el, cu câțiva credincioși, împresurați de toate părțile, chefuiau într-o cetate de margine. După câteva zile, isprăvindu-se mâncarea și băutura, cerea pace. Împărăteasa, sora lui, care primea zilnic vești de la soțul său, aflând despre acestea, a trimis repede răspuns:

«Pune stăpânire pe toată-mpărăția. Pacea

nu acolo trebuie-ncheiată, ci aicea. Mi s-a făcut dor de frățiorul meu. Adu-mi-l aici îndată. Dacă te-ntorci fără el viu ori mort, pâine și sare cu mine nu mai mănânci!»

Roșu-mpărat a urmat întocmai: l-a strâns în cetate și prin foame și sete l-a silit pe cumnatu-său să deschidă porțile și să i se predea. L-a luat cu blândețe și l-a trimis sub bună pază la Floarea; iar el s-a dus cu oastea să isprăvească odată și cu un mic voievod de margine, care se trăsesese într-o cetate la munte și singur din toată-mpărăția, când chiar împăratul se predase, nu vru să se supuie și să cunoască pe biruitor. Dar în creierii munților era să

meargă mai greu ca pe loc șes, fiindcă vizuina neînduplecatului voievod era așezată pe niște colți de stâncă, pe care degeaba se cățărau [xii] viteji oșteni, căci până s-ajungă rupți de oboseală la ziduri, apărătorii de sus porneau asupra-le bolovani mari și brațe de vreascuri aprinse, și apă, și smoală în clocote, și-i prăvăleau în prăpastie; iar prin foame nu era chip să-i strângi, fiindcă aveau pe creste și pe brâie cărări ascunse cunoscute numai lor și fântâni cu destulă apă în curțile cetății.

Și cu cât întârzia războiul, cu atât își

pierdea răbdarea împăratul, că și el era om, i se făcuse dor de-mpărăteasa, măcar că era tare așezată, nu de-alea de se prăpădesc cu dragostea.

În vremea aceasta, Verde trăia mai bine decât biruitorul lui; soră-sa nu știa cum să se poarte mai frumos cu el, parcă n-ar fi fost biruit și prins, ci poftit la petrecere și cinste: prânzuri, plimbări, vânători – doar atâta că singur, neprivegheat de aproape nu rămânea, și numai o mână dumnezeiască l-ar fi putut scoate viu din capcană. Soră-sa, stând cu el, seara târziu, îi spunea cât e de nerăbdătoare să vadă odată-ntors pe soțul ei, și pe frate-său

luându-și iar stăpânirea lui; mereu aducea vorba despre acel voievod, care singur e de vină că se-ntârzie atâta încheierea păcii, și-l ruga pe frate-său cu lacrimi să-i spună el: cum s-ar putea îngenunchea acel neînduplecat și isprăvi cu atâtea jertfe de viteji.

Într-o seară, după ce iar pierduse mulți oșteni fără nici o ispravă, stând Roșu-mpărat scârbit și dus pe gânduri în cortul lui, iată-i sosește o ștafetă; deschide cartea soției sale și citește:

«Într-un pahar de vin mai mult stă ascuns adevărul. Aseară am petrecut foarte târziu

cu frate-meu. Trimite îndată noaptea oameni încercați să calce mănăstirea Pajiștea și să-ți aducă de acolo, unde stau ascunși în vestminte de călugăriță, pe nevasta și băiatul voievodului. Cetatea ori capetele lor. Dumnezeu să ție în sfânta pază pe m.-ta.»

La aceasta, Roșu a răspuns peste câteva zile:

«Lăudat fie Domnul care face să rodească vița noastră! Viteazul voievod ^[xiii] ni s-a închinat jurându-ne credință și lăsând ostatec pe copilul lui, pe care îl luăm împreună cu noi să crească la curtea

noastră... Dumnezeu şcl.»

A doua zi, pasămite stafetele sen-
ncrucişară pe drum, primea împăratul de
la soţia sa următoarea tristă veste:

«Nepătrunse de slaba minte omenească
sunt cărările Domnului! Cu sufletul
zdrobit aduc la cunoştinţa m.-tale că fără
să ne fi dat mai dinainte nici un semn de
nelinişte, ba din potrivă petrecând vesel
împreună cu noi până seara, frăţiorul
nostru iubit, Verde-mpărat, în cine ştie ce
clipă de scârbă sau deznădejde, şi-a pus
singur capăt vieţii peste noapte, lăsându-
ne în cea mai adâncă jale, la care nici o
mângâiere nu-i cu putinţă. Azi-dimineată,

slujitorii l-au găsit fără suflare în camera lui. Așadar m.-ta, în cea mai mare grabă, trebuie să mergi la cetatea lui de scaun cu oastea, să aduni pe toți sfetnicii, fruntașii și căpeteniile tuturilor stărilor și să-i mângâi arătându-le că pierderea unui om, fie cât de strălucit, nu poate opri în loc mersul lumii ale cărei socoteală și capăt numai Dumnezeu le știe, iar apoi să le faci cunoscut că m.-ta, prin dreptul nostru de moștenire de la tată și frate, și prin dreptul biruitoarei săbii a m.-tale, iei frânele stăpânirii și răspunderea toată despre liniștea și fericirea întregii împărății.

Dumnezeu şcl."

Nu s-a pomenit așa jale pe o femeie la moartea fratelui. După ce, învălită-n negru din cap până-n picioare, l-a dus cu mare cinste până la lăcaşul de veci, a pornit în grabă: întâi a mers la mănăstirea Crinului. Acolo a stat în paraclis pe post şi-nchinăciuni trei zile şi trei nopţi cu priveghere, cerând ca din partea frăţini-său iertare stariţului, i-a dat bani să-nfrumuseţeze biserica s-o sfinţească din nou şi patruzeci de zile pe rând să se roage pentru mântuirea sufletului răposatului Verde-mpărat; după aceea a mers la cetatea unde o aştepta nerăbdător

soțul ei și-mpreună cu el s-a dus la mitropolie unde dormeau alături părinții ei, să-ngenuchie amândoi, și ea vărsând lacrimi multe a atins cu fruntea lespedea mormintelor și a zis:

«Am scăpat împărăția: rugați-vă pentru iertarea mea!»

A lepădat apoi vestmintele ei negre, și amândoi ca urmași ai tatălui și fratelui ei, încoronându-se cu mare pompă, cele două-mpărății s-au contopit într-una singură, și lume [xiv] peste lume de toate stările, veselă că se iertase tutulor plata rămășițelor de biruri și-mbrăcată-n haine

de sărbătoare mișuna pân toate părțile cetății, că era și o vreme strălucitoare, și pretutindenți sunau surlele și peste toată cetatea fluturau mândre-n lumina soarelui păduri de steaguri roșii și verzi împerecheate.

Ceilalți împărați dimprejur, ca și cei mai depărați, intrând la grijă mare, și-au ridicat glasurile lor împotriva apucăturii lui Roșu-mpărat, în care vedeau o amenințare primejdioasă pentru siguranța lor. Mai întâi unul, apoi al doilea, pe urmă trei deodată au pornit război împotriva-i. Pe unul câte unul, și la urmă pe toți trei la un loc i-a pilduit scurt, luând de la fiecare

câte un petec din împărăție ca să-și întărească granițele spre liniștea lui.

După ce și-au statomicit astfel Roșu-mpărat stăpânirea, i-a dăruit Dumnezeu două mari bucurii: într-un an de zile împărăteasa Floarea a dat naștere la doi coconi; p-ăl dintâi l-au botezat Ler-voivod, iar pe al doilea Mezin-voivod. Nu-mpliniseră feciorii nici doisprece-treisprece ani și mama i-a pornit sub bună îngrijire să vadă lumea și să se arate pe la toate curțile-mpărătești, pe unde-i primeau toți cu brațele deschise, nu numai că erau odraslele unui puternic împărat,

dar fiindcă și ei de felul lor erau niște copii minunați, nu se poate mai plăcuți și mai binecrescuți, și nu știa lumea pe care să-l mângâie mai întâi. Așa de tineri și erau o podoabă la toate sărbătorile împărătești. Călăreau frumos ^[xv], mânuiau armele cu dibăcie. Ler cânta frumos din gură și Mezin din harfă, și împărătese, doamne, domnițe, curtene nu mai puteau după ei, încât se dusesse vestea-n lume de cei doi minunați coconi ai lui Roșu-împărat și ai împărătesei Floarea. Au umblat astfel amândoi împreună până când au ajuns Ler vârsta de 19 ani și Mezin la

18, și un an apoi au umblat unu-ntr-o parte și altu-ntr-alta. Și-ntorcându-se acasă din călătorie unul după altul (?) ^[xvi] i-a pus părinții să le povestească cum au petrecut; Mezin era foarte vesel și spunea multe și fel de fel, iar Ler sta tot dus pe gânduri, spunea puține și într-una ofta.

După ce se plimbaseră ei de mici sub bună pază pe la toate curțile-mpărătești, când au trecut de douăzeci și unu de ani, împărăteasa s-a sfătuit cu soțul său, și într-o dimineață s-a hotărât: să plece-n plimbare ea cu Ler la Albu-mpărat care stăpânea la hotarul lor de miazăzi o

împărăție de seamă, iar împăratul să plece
cu Mezin, în plimbare la Negru-împărat cu
împărăția căruia se-nvecinau spre
miazănoapte. Albu-mpărat avea doi copii,
pe Mugur-voivod care era cam schilod și
tot tânjea de mic, fiindcă mamă-sa îl
născuse înainte de vreme, dintr-o mare
spaimă, când luase peste noapte foc
palatul; și pe Liliana-doamna, o fată ruptă
din stâncă, nu atât de frumoasă cât de
vioaie și de arătoasă, și nu prea apropiată
și zâmbitoare. Ajungând acolo, Floarea-
mpărăteasa cu Ler-voievod au fost
întâmpinați de Albu-mpărat, de
împărăteasa lui, de copii și de o ceată-

ntreagă de fruntași. Au mers cu toții la cetatea de scaun unde erau pregătite sărbători mari în cinstea lor. Acolo, Floarea și-a făcut prilej de vorbă și fără mult încunjur a spus gazdelor că vine să pecetluiască prietinia celor două curți prin încuscrire, că în numele soțului, cere în căsătorie pentru fiul său Ler-voievod pe Liliana-doamna. Și a adăogat că fiind Mugur-voivod fratele fetii, asta are să prindă bine [nu]^[xvii] numai lor, cari știu prețui darurile fetii, dar în viitor și împărăției, căci, la vremea lui, dea Dumnezeu să fie cât mai târziu, ramânând

Mugur moștenitor al tronului, nu de puțin sprijin îi va fi cumnatul lui Ler voi[vod], când la vremea lui - dea Dumnezeu să fie cât mai târziu - va pune pe cap coroana tatâni-său. Lui Albu-vodă și soției lui de bucurie nu le venea să creadă; firește - nu era glumă să ia de ginere pe moștenitorul celei mai strălucite coroane. Seara după ospăț, Floarea a luat pe Ler, iar Albu-mpărat și soția lui pe Liliana și s-au dus în odăile lor.

— Fătul meu — a zis Floarea lui Ler — poate ai înțeles de ce am venit împreună aici. Nu mai ești copil, ai împlinit douăzeci și unu de ani, trebuie să te

căsătorești. Ți-am găsit o femeie cum nu se poate mai de potrivă... noastră, cuminte, vrednică și cu... mare viitor... Ai înțeles cu cine?

— Nu, mamă, a răspuns băiatul, care era cu gândul foarte departe.

— Pe Liliana... Ce zici?... Nu răspunzi?

— Ba da, mamă! la ce?

— La ce ți-am spus...

— Ce mi-ai spus?

— Ce fel, n-ai auzit tu când ți-am spus? pentru ce am venit aici? că am hotărât să ieș de soție pe Liliana, fata lui Albu-mpărat.

— Pe Liliana, eu? a întrebat domirrit Ler.

— Da, tu, pe Liliana!

— Apăi, asta, iartă-mă, mamă, nu se poate.

— De ce nu se poate? a-ntrebat mama nențelegând.

— Fiindcă eu am făgăduit să iau pe alta.

— Pe cine?

— Pe Viorica-doamna, fiica lui Negru-mpărat.

— Când ai făgăduit?

— Acum șase luni când am fost la curtea lor.

— Cui ai făgăduit?

— Ei.

Mama a-ngălbenit și a strigat:

— Și cum ai îndrăznit să fagăduiești fără voia mea? fără voia împăratului? De când un copil care n-a rămas încă sărman de părinți poate să facă de capul lui ce-i place? Și de când un voievod care are să moștenească una din cele mai mari împărății ale lumii are voie să pomească în lume încotro-i abate?... Pe Viorica? fata lui Negru-mpărat?... Da știi câți feciori are și câtă împărăție stăpânește acel crăișor care s-a împopoțonat și el cu numele de-mpărat; du-te, și trei zile călare

ți-ajung să-i măsoari în lung și-n lat întreaga împărăție, dar pe urmă-ți trebuie tot atâtea ca să-i numeri prășila... îm-părătească. Să nu te mai aud cu asemenea copilării!

Totodată, în altă parte a palatului, Liliana spunea părinților că ea, dacă e să se mărite, numai pe Mezin-voievod, fratele lui Ler, îi ia - pe altul nu, că lui i s-a făgăduit de-acum un an de când a fost pe-aici, ori... merge la călugărie!

— Dar Ler are să moștenească tronul celei mai mari împărății de pe lume, fată!

— Și-apoi? fiecare cu dreptul lui.

— Dar Mezin are să moștenească un mic

ținut, și supus fratelui său, care o să aibă moștenitori, voievod de margine în cine știe ce munți în veci a să rămâie.

— Ș-apoi? fiecare cu partea lui.

— Atunci! o să te duci la călugărie.

— Ș-apoi, fiecare cu norocul lui!

N-a fost chip s-o domolească-n seara aceea pe-ndărătnica Liliana - ei, ea n-avea o mamă ca Floarea!

Când au ajuns Ler cu maică-sa înapoi, au găsit acasă pe împăratul și pe Mezin, întorși de cu seara de la curtea lui Negru-voievod. Frații s-au grăbit să se ducă a vorbi împreună, iar împărăteasa rămânând

cu împăratul i-a povestit toate. Împăratul a răs și i-a povestit și el soției sale cum Mezin nu vrea să se-nsoare cu Viorica, fiindcă a făgăduit Lilianeii s-o ia pe dânsa, și cum Negru-vodă i-a răspuns că Viorica lui nu vrea în ruptul capului să-l ia pe Mezin, fiindcă fără știrea părinților ea s-a fost făgăduit lui Ler, și că el, ca tată, nu-ndrăznește să calce pe inima ei, că o singură fată are... și pentru nimic în lume nu-i poate strica hatârul.

— Da - a răspuns Floarea - s-aștepte; fiindcă ai mei până la urmă s-au învoit: Ler a stat la masă alături de Liliana, a jucat toată seara numai cu ea și, când s-au

despărțit, fata i-a dat băiatului o rămurică de liliac, și la plecare i-a strigat:

«Ler-voievod, să nu uiți!» și până nu ne-am pierdut din ochi el a privit tot înapoi la năframa ei care fâlfâia de departe.

— Da - a răspuns împăratul - și Mezin a stat la masă alături cu Viorica, și toată seara a jucat numai cu ea, și când s-au despărțit, fata i-a dat băiatului un mănunchi de viorele, și la plecarea noastră i-a strigat "Mezin-voievod, să nu uiți!» Și până nu ne-am pierdut din ochi el a privit tot înapoi la năframa care fâlfâia

de departe [xviii] ...

„Statornicia tinereții!” a gândit Floarea zâmbind foarte mulțumită.

— Ia ascultă! a zis împăratul trăgând cu urechea, și au mers amândoi să se uite pe fereastră; de acolo au văzut pe flăcăi; ședeau amândoi pe o laviță; Ler cânta din gură, iar Mezin îl ținea din harpă. Au bătut părinții din palme de mult ce le-a plăcut cântecul flăcăilor și i-a chemat sus, i-a sărutat, și mama zice lui Ler, care purta la piept mănunchiul de viorele vestejite adus de frate-său:

— Care va să zică, ne-am înțeles? Tu iei pe Liliana?

— Nu, mamă, iartă-mă, dacă e să mă-nsor numaidecât, eu iau pe Viorica.

— Ieși! a strigat muma. Și Ler a ieșit.

— Tu - a urmat ea cătră Mezin, care purta la pălărie o ramură ofilită de liliac - tu ești mai cuminte, tu ai să iei pe Viorica, nu el, așa vreau eu.

— Mamă, iartă-mă - a răspuns băiatul - dacă e să mă-nsor numaidecât, apoi pe alta decât pe Liliana n-o iau.

— Ieși!

Și a ieșit și Mezin.

Împăratul a-nceput să râză, parcă era lucru de râs. Iar împărăteasa a-nceput să

se plimbe de colo până colo mai turburată și mai învăpăiată decât o văzuse el vreodată, și cam de multe ori o văzuse, așa încât strălucitul ei soț n-a îndrăznit să mai zică o vorbă; s-a plimbat ea cât s-a plimbat fierbând și pe urmă s-a așezat la masă, și a scris în fuga mare, de scârțâia pana strașnic, două cărți, le-a-ndoit și a trimis să-i aducă pe băieți îndată dinaintea ei:

—Acum, fără zăbavă trebuie să plecați. Tu, Ler, să mergi cu cartea asta ^[xix] la Albu-mpărat; acolo ai să petreci până te chem eu înapoi; tu, Mezin, tot așa, la

Negru-mpărat cu cartea asta. Nici umbră de-ndoială n-am că veți ști să vă purtați cuviincios, așa cum se cuvine coconilor lui Roșu-mpărat și Floarei, mamei voastre, care vă iubește și numai la binele vostru se gândește.

Au plecat amândoi, dar fiindcă scaunul împărăției nu sta tocmai în mijlocul țării ci cam la o parte, au trebuit aproape până seara să meargă împreună pe aceeași cale mare până la un loc, unde era o cetățuie mică și de unde să pornească a doua zi dimineață, unul spre miazăzi și altul spre miazănoapte, precum li se poruncise hotărât.

Seara, ajungând la cetățuie, s-au oprit să poposească, și după cină mergând la culcare, ce le-a dat băieților în gând? Să încerce să vadă și ei ce scrisese mama cărțile cu care-i trimisese.

Și așa le-au scos din sân și uitându-se bine la scrisul de dasupra au rămas în mare nedomirire.

— Nouă ne-a poruncit altfel: tu n-ai auzit?

— Ba da.

— Atunci se vede că e greșeală; de grabă ție ți-a dat-o pe a mea și mie pe a ta.

— Să vedem, dacă se poate, ce spune-năuntru.

Și fiindcă tot de degrabă, pesemne, uitase împărăteasa, îndoise numai cărțile și nu le pecetluse, ei le-au deschis, și au găsit că și cuprinsul se potrivea cu ce era scris asupra: de preastrălucitul prieten Albu-mpărat se ruga să-l strunească bine pe Mezin, ca pe-un copil al lui, iar credinciosului vecin Negru-mpărat îi spunea între altele: nu mă-ndoiesc că Lervoievod va fi cinstit precum se cuvine... Negru pe alb.

N-au așteptat să se lumineze bine de ziuă

și urându-și drum bun și petrecere frumoasă, au plecat flăcăii, nu cum de degrabă le poruncise greșit mama, Mezin spre miazănoapte și Ler spre miazăzi, ci — cum sta limpede și potrivit la carte — Ler către Viorica, iar către Liliana, Mezin.

După câteva zile, stăteau părinții înainte e culcare într-un pridvor la răcoare fără să vorbească, și le era dor de feciori — că poate fi cât de-mpărat, părintele e tot părinte — și împărăteasa a pus mâna la ochi, a stat așa cât a stat parcă ar fi adormit, și pe urmă zice:

— Uite, eu văd acuma pe Liliana jucând cu Ler...

— Cum asta?

— Nu știi? Ia pune și mânia-ta mâna la ochi și gândește-te acolo cu dor adânc, dar adânc de tot, cât poți mai adânc.

Împăratul și-a rezemat coatele pe spetezele jețului, și-a acoperit ochii cu amândouă mâinile și s-a gândit cât a putut mai adânc, și pe urmă zice:

— Așa e, da! Adevărat, o văz pe Liliana, dar nu joacă Ler cu ea, Joacă Mezin.

— Ba Ler! nu vezi?

— Ba văz... Dar e Mezin... Uite!... uite! Ler se plimbă cu Viorica!

— Ba, cu Liliana.

— Ei aș!...

Ba Ler, ba Mezin, ba Viorica, ba Liliana!

S-a cam îmbufnat împărăteasa și zice:

— În sfârșit, rămâi măria-ta cu părerea măriei-tale, eu rămân cu a mea. Hai să ne culcăm că e târziu.

Nu prea-i era somn împăratului, ar mai fi stat de vorbă, dar după obiceiul lui, a ascultat-o ca totdeauna.

În odaia lor de culcare, ardeau zi și noapte la icoane două candel mari de argint, una-n dreapta, alta-n stânga, alături de căpătâie. S-a-nchinat fiecare sub

candela lui, și fără să mai schimbe alte vorbe decât «somn ușor» s-au așezat la culcuș, și n-a trecut mult și-au adormit amândoi.

Despre ziuă, tocmai când era somnul mai dulce, ce să se pomenească-mpăratul? începe să geamă împărăteasa grozav și apoi să strige ca-ntr-o pieire de moarte. Sare-mpăratul din somn și-o deșteaptă.

— *Ce e?*

Iar împărăteasa, cu ochii mari, luându-l strâns în brațe, ca să se-ncredințeze că e aievea, oftează greu și zice:

— Ah! ce vis am visat! și întorcându-se către icoane se-nchină.

— Ce vis?

— Mi-e groază parcă să ți-l spun. Apoi trăgându-și sufletul, urmează:

— Se făcea că mă rătăcisem într-un palat pustiu și-ntunecos. Treceam dintr-o sală-ntr-alta, căutând să dau de o ieșire, și cu cât umblam, cu atât mă rătăceam mai adânc. Era tăcere mare... când auz deodată-n urma mea trosnind podelele putrede ca de pas de om... Trec din sala aceea [xx] și merg mai iute, pașii vin și mai iute după mine... tot mai aproape... îi aud la spatele meu... M-a ajuns, dau să fug; dar nu mă nu mă țin picioarele. Atunci

m-apucă o mână uscată și grea de umăr;
îngheț și caz în genuchi cu ochii-nchiși;
dar îndată simț că mă ridică cineva cu
putere, și când deschid ochii văd
dinaintea mea un pustnic sălbatic cu părul
și barba vâlvoi, și-mi zice râzând urât:

"Ce? nu-ți mai aduci aminte? Ori ești
mândră și nu mai vrei să cunoști pe
frățâni-tău, pe Verde-mpărat?"

Și se pornește pe un râs cu hohote de
răsuna pădurea.

«Frate, iartă-mă!» iar el m-a luat de mână
și râzând mereu ca un nebun zice:

«Vino să-ți arăt ceva».

Și m-a dus într-o sală mare și acolo m-a

poftit să șez alături cu el pe-o laviță de piatră; am șezut; el a făcut un semn cu mâna și s-a arătat numaidecât o femeie zdrențuită și despletită, s-a așezat jos în fața noastră, a scos dintr-o desagă un cap de om, și-a-nceput să-l mângâie și să-l pieptene cu unghiile ei, și să-l sărute... și... era capul băiatului meu, al lui Ler... și capul clipea din ochi... și o săruta și el, și pe urmă l-a pus la loc în desagă și s-a făcut nevăzută.

Și a-nceput să tremure de groază și până nu s-a făcut ziuă bine și n-a dat cu ochii de soare, nu s-a putut astâmpăra.

De acum îi era peste puțină mamei să lase a o mai prinde o noapte acasă; trebuia fără întârziere pentru liniștea ei să-și vadă băiatul, și astfel chiar în aceea zi, n-a fost chip să se-mpotrivească Roșu-mpărat, împărăteasa a pornit urmată de călăreți și de curteni spre unde știa că-l trimisese pe Ler. Zi și noapte, fără popas a tot umblat până când a ajuns către seară aproape de cetatea de scaun a lui Albu-mpărat. Și iată că la o înfurcătură de drumuri, de pe un drum lăturalnic vede apropiindu-se către drumul ei o ceată veselă de călăreți tineri, care pesemne se-

ntorceau împodobiți cu flori de liliac de la plimbare în pasul cailor; cântau cu toții încetinel, iar pe dasupra tutulor se auzea în liniștea câmpiilor un glas de fată mare. Când s-au apropiat una de alta cetele lanfurcătura drumurilor, unul dintre tineri, care mergea în frunte alături cu fata cântăreață, zice:

— E mama, și dă pinteni calului, fata după el, iar când ajung în dreptul călăreților dinaintea trăsurii împărătești, ridică mâna dreaptă și strigă: *Opriți*. Oamenii opresc. Toți stau. Cântecul încetează, flăcăul sare jos răpede de pe cal, ajută pe tovarășa lui să coboare și ea, și amândoi dau fuga la

trăsura împărătesei:

— Mamă! zice Mezin.

Dar mamei nu-i vine să-și crează ochilor.

— Tu, Mezin! ce cauți aicea? Unde-i Ler?

— Unde l-ai trimis măria-ta.

— Unde l-am trimis eu? strigă nedomirită împărăteasa.

— La Negru-mpărat, răspunde Mezin-voievod.

— Eu? pe Ler? La Negru-mpărat?

— Da! mamă.

— Nu te-am trimis pe tine la Negru-mpărat?

— Nu, mamă, pe mine m-ai trimis aici la

Albu-mpărat, așa scrie-n scrisoarea mării-tale.

— Arată scrisoarea.

— I-am dat-o lui Albu-mpărat.

Împărăteasa n-a mai zis nimic, a luat-o pe Liliana în trăsura ei și amândouă cetele amestecându-se au pornit împreună pe tăcute spre cetate.

La palat n-au dat tocmai peste veselie, căci Mugur-voievod era greu bolnav, încă mai dinainte chiar de sosirea lui Mezin și nu-i puteau da cu nimic de leac. Cum a sosit, Floarea a cerut așa de o doară lui Albu-mpărat cartea cu care-l trimisese pe Mezin, și după ce încruntând sprâncenile a

citit-o din slovă-n slovă și iar a mai citit-o, s-a pătruns că graba strică treaba; a-nceput să râză singură, ridicând din umeri: «Să vedem — a gândit ea - până unde merge norocul lui Mezin!» Și-ndată a mers să vadă pe împărăteasa care nu se dezlipea o clipă de la căpătâiul bolnavului. A găsit-o zdrobită de veghere, moțâind pe un jeț: lui Mugur-voievod îi fusese tare rău peste noapte și toată ziua, de-abia acum spre seară ațipise puțin. Așa din ce în ce tot mai rău, până să nu plece Floarea de-acolo s-a stins bietul Mugur-voievod, sămânță degerată, la vreo

trei-patru zile după astea, lăsând în adâncă mâhnire pe toată lumea și mai ales pe biată mama lui.

Să vă povestesc despre jalea ei... dar se poate cu vorbe arăta atâta adâncime? Ori, poate, să fac și eu ca alți povestitori? în loc să vă arăt scurt ce nenorocire s-a-ntâmplat femeii, să-ncep a vă spune cu ce mi se pare acum mie că seamănă acea nenorocire de-atunci a unei împărătese? Dar inima acelei mame se poate sămăna, pentru cine are vreme de pierdut ca cititor, hârtie și cerneală de pierdut ca scriitor, cu un tum înalt pe care grozavul cutremur îl năruie dintr-o zguduitură,

făcând din el, care, pân-adineaori își înalta sprinten vârful aurit spre-nălțimile albastre, o grămadă pleoștită de bolovani sparți, risipiți fără altă socoteală decât nebunia oarbei întâmplări... sau cu un sărman, plăpând, gingaș trandafir d-abia-nflorit, pe care viscolul vrăjmaș l-a smuls cu cruzime din crenguța lui subțirică, spulberându-l mort cu fragedele-i foițe smulse, în șuvoiul turbat, năvalnic, prăpăstios?... sau mai bine cu o mândră stâncă de cremene, pe care trăsnetul năprasnic, într-o clipă, a despicat-o în două, din frunte până-n temeliile ei? ori și

mai și: cu un stejar plin de viață, pe care
secură nemernică... șcl., șcl....

Cu care poftiți să v-o asemăn, cu una, cu
două, ori cu toate odată? Aș putea-o face
și așa de hatârul dv.... dacă de dragul
cuvintelor am căutat anume să vă
născocesc o povestire. Dar nu credeți
asta. Eu de hatârul povestirii caut într-
adins cuvinte, cu care să v-o spun cum mi-
o închipuiesc eu, cât mai degrabă și mai
limpede pot.

Și asta, fiindcă - povestirea nu este ori
este și ea un meșteșug? Dacă nu este
meșteșug, atunci ce să mai vorbesc, dacă
toată lumea o poate face; dar dacă este și

ea meșteșug, ca toate meșteșugurile, ca, bunioară, ciubotăria, apoi ia să vedem: ciubotarul cât de prost, oare de hatârul sculelor lui (cuțite, pile, calapoade, sule, ciocane, undrele, ace și câte și mai câte, unele mai mari, altele mai mici), oare de hatârul lor s-apucă să lucreze ciubote? ori de hatârul ciubotelor ia, numai la trebuință și cu minte, sculă după sculă? Apoi atunci, cum? ciubotăria care va să zică să fie mai subțire meșteșug decât povestirea?... Și pe urmă, când vă povestesc, pe cât mă taie capul să fac meșteșugul meu, nu voi să pat măcar cu unul dintre dv. ce a pățit odată

un om sașiu, pe care într-o seară un călător rătăcit l-a întrebat încotro s-o ia ca s-ajungă mai drept în cutare loc, și sașiul, i-a arătat așa cu mâna-ntr-o parte; dar călătorul l-a întrebat: „Mă omule, spune drept, că mi-e degrabă s-ajung până nunoptează: încotro s-apuc? încotro mi-arăți cu mâna, ori încotro te uiți cu ochii?...”

Așadar, destul e să vă spun că oricât de nevolnic de viață fusese Mugur copilul ei, pe-mpărăteasa așa jale a cuprins-o încât, fără să se fi bocit grozav, ba chiar zâmbind uneori, nu mult după aceea, din asta i s-a tras și moartea ei. Dar înainte de

moarte s-a-ndurat Milostivul de ea, și i-a trimis o mare mângâiere: fiică-sa Liliana-doamna s-a căsătorit cu Mezin-voievod, și auzi dumneata! zi cu zi la nouă luni în cap a născut cocon frumos pe care biata bunică l-a botezat Mugurel în cinstita pomenire a răposatului ei fecior. Și era strașnic de voinic Mugurel - și vesel copil! Când l-a cufundat mitropolitul în cristelniță, el, în loc să zbiere ca alți copii, după groaznicul obicei prost al acestor îngeri nevinovați, el a-nceput să râză ca o călugăriță gâdilată... A râs toată lumea, iar î.p.s.-sa zice:

— Ei, așa băiat îmi place și mie! să nu-i fie de deochi! ăsta o să iasă un bărbat și jumătate.

Ei! n-ai ce-i face! Așa e lumea noastră: bine și rău, rău și bine! Dumnezeu a dat o dată de toate din destul cu ridicata; iar omul tot cântărește cu mărunțișul; și vine cântar după cântar: marfa tot aia și cântarele tot altele; unul bate mai la dreapta, altul mai la stânga, unul simte mai mult, altul mai puțin; dar să tragă vreunul drept de tot, adică fără greș de loc, peste putință omului! Ei! ș-apoi? mai la urmă, ce supărare poate-încăpea? Cântarul

fiecăruia tot pe el îl înșală, și dacă-l înșală tot într-o parte, nu când într-una, când într-alta, va să zică îi iese omului totdeuna socoteala la fel... Numa dacă n-o fi omul așa de sec să nu crează-n cântarul său, ci să umble pân vecini luând împrumut cântarul când de la unul când de la altul... Sunt și d-ăștia destui, care ard lumânare în toate serile să-și facă socoteala cât a păgubit el ziua după atâtea cântare străine, nu cât ar fi câștigat după cântarul lui.

Dar, în sfârșit, să lăsăm nimicurile astea negustorești ^[xxi], cu socoteli și cântare, și

să ne-ntoarcem mai bine la povestea noastră.

[i] Dd. N. N. Albu, prefect jud. Neamțu; Fr. Papp, membru al onor. Curții de apel din Galați; N. Rosetti-Bălănescu, mare proprietar; I. L. Caragiale, mare rentier (n.a.).

[ii] Dd. D. Aug. Laurian, profesor, publicist; Florian, președinte al secției III onor. Trib. Ilfov (n.a.).

[iii] Ghinion, nenoroc permanent la cărți.

[iv] La table, zarurile proaste, adică tot echivalentul ghinionului.

[v] Bădărău Alexandru, profesor și om politic ieșean.

[vi] Ca și câinele (lat.).

[vii] Teologilor și legiștilor musulmani.

[viii] Tâmpișilor.

[ix] Haiducilor greci.

[x] Albanezilor.

[xi] Gogomanilor

[xii] În manuscris: „se cățăreau”.

[xiii] În manuscris: „Viteazul voievodul”.

[xiv] În manuscris: „lumea”.

[xv] Luca I.Caragiale a îndreptat: „bărbătește” pentru „frumos”, adverb care se repetă în fraza următoare.

[xvi] Semnul de întrebare, al lui Caragiale. Luca I.Caragiale a șters cu creionul negru: „unul după altul (?)”.

[xvii] “Nu” ,adaos de Luca I.Caragiale cu creionul.

[xviii] În manuscris: „fâlfâia departe”.

[xix] În manuscris: „astea”.

[xx] În manuscris: „aceea”.

[xxi] În manuscris: „negustorești” (sic). Nici o intenție de joc de cuvinte: indiciu cert de intensă încordare emotivă, cu pierderea controlului ortografic. Observația este valabilă pentru întreg manuscrisul *a*, în care vedem o copie după alt

manuscris pierdut, copie care i-a servit autorului ca șantier de lucru către arhitectura definitivă a proiectului „basm”. Rezultatul a fost un hățiș aproape inextricabil de ezitări, reveniri și amendări.